

REZULTATI REHABILITACIJE SLUŠANJA I GOVORA PO VERBOTONALNOJ METODI U ZEMLJI I INOZEMSTVU

M. Paškvalin, A. Dulčić,
D. Dabić—Munk

Centar SUVAG — za rehabilitaciju
slušanja i govora, Zagreb

Stručni članak
UDK: 376.34

Potreba je i pravo svakog čovjeka da se razvija, da stvara i da živi kao ravnopravan član zajednice ljudi kojoj pripada.

Kako je komunikacija čovjekova osnovna potreba a govor osnovno sredstvo ljudske komunikacije, za osobu oštećena sluha osnovni korak k ravnopravnosti je razvijen govor.

Razviti slušanje i živi govor osnovni je zadatak VT metode u rehabilitaciji osoba oštećena sluha. Razvoj ostalih sposobnosti i stjecanje znanja dio su rehabilitacije slušanja i govora i rezultat i preduvjet uspješnosti rehabilitacije.

Uključivanje slušno i govorno oštećene djece u redovne sredine jedan je od osnovnih ciljeva medicinske rehabilitacije i edukacije po verbotonalnoj metodi, čiji je autor akademik prof. dr. Petar Guberina. Medicinska rehabilitacija i edukacija u Centru SUVAG ostvaruje se kroz postupke individualnog i grupnog rada, i to putem govora i specifičnim postupcima verbotonalne metode, među kojima su audiovizualni postupci te ritmičke i muzičke stimulacije poznate pod zajedničkim imenom kao fonetski ritmovi. Ovim se postupcima, uz primjenu elektroakustičkih aparata SUVAG, slušno oštećena djeca naročito stimuliraju na govor sa svim njegovim vrednotama.

Dolasku na organizirani rehabilitacijsko—edukacijski tretman prethodi medicinska dijagnostika i pedagoška opservacija. U toku

pokusnog rada svako dijete prolazi kroz prijemno—dijagnostički odjel gdje se provode audiometrijska ispitivanja, liječnički pregledi i psihološka obrada.

Zatim slijede ispitivanja na SUVAG aparatima u cilju određivanja optimalnog slušnog polja pacijenata. S tim podacima dijete s blažim slušnim i govornim oštećenjima stručni tim Centra upućuje u redovne odgojno—obrazovne ustanove, a u Centar SUVAG dolazi na individualnu govorno—slušnu rehabilitaciju.

Djeca s težim i teškim oštećenjima ostaju u Centru SUVAG u odjelu za edukaciju i rehabilitaciju slušanja i govora djece predškolskog uzrasta. Tu je organiziran i grupni i individualni rad, uz korištenje postupaka koji omogućuju usvajanje govora maksimalno slijedeći principe normalnog razvoja.

Uz uvažavanje principa, ciljeva i postupaka predškolskog odgoja, u radu s djecom s oštećenjem sluha glavni akcenat stavlja se na razvoj slušanja i govora.

Kako je usvojenost određenog stupnja govora preduvjet odgojno—obrazovne integracije, slušno oštećenom djetetu neophodno je kroz rehabilitaciju osigurati takve postupke koji najuspješnije dovode do usvajanja govora.

Uz grupe djece oštećenog sluha i govora formirane su i grupe čujuće djece bez oštećenja u koje se postupno, ovisno o stupnju slušnog i govornog razvoja, uključuju dje-

ca s teškoćama u razvoju.

Ovako koncipiran, integrirani dječji vrtić ostvaruje vrlo uspješnu suradnju s ostalim predškolskim ustanovama u gradu gdje također uključujemo slušno oštećenu djecu, rehabilitiranu toliko da mogu slijediti programe zajedno sa svojim čujućim vršnjacima.

Jedan od osnovnih principa verbotonalne metode je život i rad u normalnoj sredini. Zato nemamo stacionar, već su sva naša djeca smještena u obitelj, bilo vlastitu bilo obitelj skrbnika. Tako već od najranije dobi ostvarujemo načelo integracije.

U osnovnu školu Centra SUVAG najčešće dolaze slušno oštećeni učenici koji su ranije bili obuhvaćeni predškolskim tretmanom u našem vrtiću, odnosno nekim drugim društvenoorganiziranim oblikom predškolskog odjela.

Međutim, važno je istaći da se u našu školu ne upisuju sva slušno oštećena djeca obuhvaćena predškolskim odgojem i rehabilitacijom slušanja i govora u vrtiću Centra SUVAG.

Po završenom predškolskom tretmanu, ovisno o preporuci stručnog tima Centra, jedan broj djece iz vrtića Centra SUVAG, odlazi u:

- 1/ "redovne" osnovne škole u domicilnim sredinama, u slučaju kada se s većom vjerojatnošću može očekivati da će dijete, s obzirom na nivo znanja, stanje slušanja i govora te ostale psihofizičke karakteristike, postići zadovoljavajući uspjeh, a dovoljna mu je godišnja kontrola i povremene vježbe slušanja i govora;
- 2/ dio djece odlazi u "redovne" škole u domicilne sredine i kada proces rehabilitacije nije završen, tj. kada dijete ne bi moglo pratiti nastavu pod redovnim uvjetima bez posebne pomoći, ali im

to može biti pruženo u mjestu boravka, a godišnje ih pozivamo na kontrolne preglede i medicinsku rehabilitaciju;

- 3/ dio djece, koja bez posebne pomoći ne bi mogla pratiti nastavu pod redovnim uvjetima, a takva im pomoć ne može biti pružena u mjestu boravka jer ne postoje specijalizirane ustanove, upisujemo u "redovne" osnovne škole u Zagrebu. I ove učenike, čim prestane potreba kontinuirane, svakodnevne medicinske rehabilitacije slušanja i govora i posebne pomoći u učenju, bez obzira na školsku dob, upućujemo u odgovarajući razred osnovne škole u mjestu boravka;

- 4/ po preporuci stručnog tima, djecu s težim oštećenjima sluha, nerazvijenim govorom i dodatnim smetnjama, upisujemo u našu osnovnu školu. Za cijelo vrijeme školovanja u Centru SUVAG, učenici su opservirani kako bi se u jednom od slijedećih razreda uključili u školovanje pod redovnim uvjetima. Učenike koji su zbog većih teškoća u razvoju, u toku osnovnoškolske dobi, bili pod posebnim uvjetima, uključujemo u školovanje pod redovnim uvjetima najkasnije pri upisu u jedan od centara usmjerenog obrazovanja.

Danas Centar SUVAG uspješno surađuje s velikim brojem redovnih odgojno-obrazovnih organizacija (škola) u kojima ima uključen velik broj slušno oštećenih učenika.

Kako je redovita osnovna škola koncipirana u skladu sa sposobnostima prosječnog djeteta, opravdano je razmišljanje o uspješnosti hendikepirane djece u grupi u kojoj su dvije diferentne populacije podvrgnute istim uvjetima.

Respektirajući zahtjeve škole, Centar SUVAG integrira slušno i govorno ošte-

USPJEH UČENIKA NA KRAJU 1982/83. ŠK. GOD.

POPULACIJA	O. Š. "Jabukovac"				PORODICA				S U V A G				D O M I. G. K.				
	II	IV	V	VIII	II	VIII	II	VIII	II	IV	V	VIII	II	V	VIII	II	VIII
u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%	u.č.	%
Razred	114	56	50	27,5	164	43	111	67,7	50	32,9	161	50,9	3	19	—	3	8
USPJEH	57	28	78	43	135	35	42	25,6	70	46,1	112	35,5	11	69	8	36	19
Odličan	26	13	45	25	71	18	11	6,7	29	19,1	40	12,7	2	12	10	45	12
Vrlo dobar	4	2	3	1,5	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	14	3
Dobar	2	1	2	1	4	1	—	—	2	1,3	2	0,6	—	—	—	—	—
Dovoljan	—	—	1	0,5	1	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nedovoljan	—	—	3	1,5	3	0,7	—	—	1	0,6	1	0,3	—	—	1	5	1
Neocijenjen	203	100	182	100	385	100	164	100	152	100	316	100	16	100	22	100	38
Predm.ispit	23	100	8	100	31	100	23	100	8	100	31	100	23	100	8	100	31
UKUPNO	4,4	3,9	4,1	4,6	4,1	4,4	4,1	4,1	4,1	3,1	3,5	2,8	2,3	2,7			
PROSJEČNI USPJEH																	

USPJEH UČENIKA NA KRAJU 1983/84. ŠK. GOD.

POPULACIJA	O.Š. "Jabukovac"								SUVAG								DOM I.G.K.																											
	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII	V	VI	VII	VIII																								
	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%	uč.	%																								
Razred	31	40,2	15	29	7	15,5	20	38	30	51,7	15	31,9	7	18,4	20	50,0	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
USPJEH	21	27,3	22	42	18	40	17	33	19	32,7	22	46,8	18	47,5	13	32,5	2	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Odličan	19	24,7	15	29	17	30,8	10	19	18	13,8	10	21,3	13	34,1	6	15,0	6	60	1	100	4	57	4	50	5	56	4	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Vrlo dobar	2	2,6	—	—	3	6,7	3	6	—	—	—	—	—	—	1	2,5	1	10	—	—	3	43	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Dovoljan	4	5,2	—	—	—	—	—	—	1	1,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Nedovoljan	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Neocijenjeni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
UKUPNO	77	100	52	100	45	100	52	100	58	100	58	100	47	100	38	100	40	100	10	100	1	100	7	100	8	100	9	100	4	100	4	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
UKUPNO	226																								183	26	17																	
V – VIII	226																								183	26	17																	
PROSJEČNI	3,9																								4,2	3,2	2,1																	
USPJEH	3,9																								4,2	3,2	2,1																	
Sred. ocjena	3,9																								4,2	3,2	2,1																	

čenu djecu u redovitu sredinu kada su rehabilitacijom osposobljena za normalnu govornu komunikaciju, a uz to imaju povoljne i ostale faktore, kao što su: inteligencija, potrebno predznanje, zadovoljavajuća socijaliziranost ličnosti, emotivna i motivaciona usklađenost i drugo.

Slušno oštećeni učenici u redovnoj osnovnoj školi slijede sve programe zajedno sa čujućim drugovima iz razreda i postižu značajne uspjehe.

Uspješnost integracije ogleda se i u školskom uspjehu. Interesantan je podatak da slušno oštećeni učenici u redovnoj školi postižu bolji školski uspjeh od vršnjaka koji žive u domovima za nazbrinutu djecu (iz obiteljskih razloga), a nemaju organskih ili senzoričkih oštećenja, i polaznici su iste škole.

1/ Tablični prikaz uspjeha u šk. g. 1982/83 pokazuje slijedeće:

- Da se uspjeh čujućih učenika iz porodica pretežno grupira oko odličnog (51%) i nešto manje oko vrlo dobrog (35%).
- Uspjeh slušno oštećenih učenika iz Centra SUVAG grupira se pretežno oko vrlo dobrog (50%) i nešto manje oko dobrog (32%) a ima i odličnih učenika (8%), dok ponavljača i neo-cijenjenih nema.
- Uspjeh čujućih učenika iz doma "I. G. Kovačić" pretežno se grupira oko dobrog (62%) i podjednako oko vrlo dobrog i dovoljnog (13%). Učenici iz doma ne postižu odličan uspjeh i imaju 6% ponavljača.
- Prosječni uspjeh svih učenika Osnovne škole "Jabukovac" je 4,1. Od toga uspjeh čujuće djece iz vlastitih poro-

dica iznosi 4,4, slušno oštećene djece iz SUVAG-a 3,5, a djece iz doma (neoštećena sluha) 2,7.

2/ Izneseni pokazatelji uspjeha u višim razredima za šk.g. 1983/84 potvrđuju analizirane podatke prikazane u tablici 1, na što očitno ukazuju srednje vrijednosti ocjena na kraju školske godine. Prosječni uspjeh na nivou škole je 3,9. Od toga djeca "zdrava" sluha postižu srednju ocjenu 4,2, slušno oštećena djeca iz Centra SUVAG 3,2 a djeca (bez oštećenja) smještena u dom 2,1.

Ovi numerički pokazatelji i činjenica da slušno oštećeni učenici rehabilitirani po verbotonalnoj metodi slijede u školskom uspjehu svoje čujuće vršnjake bez teškoća u razvoju, a postižu znatno bolji uspjeh od djece koja nemaju organska i senzorička oštećenja a smještena su u domove, ukazuje na važnost porodice – vlastite ili druge (skrbnici) te potvrđuje pravilnost puta u integraciji djece ometene u razvoju koji Centar SUVAG provodi kroz verbotonalne postupke.

Danas u svijetu djeluje oko 500 centara koji u svom radu na rehabilitaciji slušanja i govora te u učenju jezika primjenjuju verbotonalnu metodu.

Neki pokazatelji uspješnosti rehabilitacije prikazani su u slijedećim tablicama:

Izneseni podaci jedan su od pokazatelja rezultata rehabilitacije slušanja i govora po verbotonalnoj metodi u zemlji i svijetu i svakako su podstrek u daljnjem radu na uključivanju što većeg broja djece sa smetnjama u razvoju u proces edukacije s vršnjacima bez tih teškoća i traženju još uspješnijih oblika rada i integracije.

Neki podaci o rezultatima verbotonalne metode u svijetu

EVROPA

USTANOVA	REZULTATI	AUTOR, GODINA
1. Centar SUVAG – Zagreb Yugoslavia	75–90% djece integrirano u vrtiće i škole	Centar SUVAG, 1981.
2. Verbotonalni centar Argenteil, Francuska	56% djece integrirano u dobi od 3 do 14 godina	Asp, prema službenim podacima 1980.
3. Verbotonalni centar Pariz, Francuska	57% djece integrirano u redovne škole (68% – u nekoliko posljed- njih godina)	Asp, prema službenim podacima, 1981.
4. Verbotonalni centar Gand, Belgija	99% djece integrirano u re- dovne škole do VI. razreda (40% već do II. razreda) imaju program za bebe 0 – 3 godine	Asp, prema službenim podacima, 1981.

Neki podaci o rezultatima verbotonalne metode u svijetu

SJ. AMERIKA

USTANOVA	REZULTATI	AUTOR, GODINA
1. University of Tennessee Knoxville, USA	53% djece s gubitkom većim od 90 dB integrirano u redov- ne škole od 1972. – 1978. godine (71% od 1976 – 1978.g.)	Asp, Archer, Kline, 1979.
2. The New York League for the Hard of Hearing New York, USA	71% odraslih pacijenata ima značajno poboljšanje u slušnoj percepciji	Santore, 1978.
3. Western Pennsylvania for the Deaf Pittsburgh, USA	Sva slušno oštećena djeca par- cijalno su integrirana u redov- ne škole ili u institutu	Craig, Douglas, Burke, 1979.
4. The Metropolitan School for the Deaf Toronto, Ontario, Canada	Gluha djeca u svim verboto- nalnim razredima napreduju u najgorem slučaju kao djeca u redovnim programima	Roberts, 1969.
5. Alexander Graham Bell School for the Deaf Columbus, Ohio, USA	Verbotonalna metoda ima prednosti pred svim tradicio- nalnim sistemima	Black, 1971.